

Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal
ISSN: 2528-9861 e-ISSN: 2528-987X
December / Aralık 2019, 23 (3): 1235-1256

**İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi
Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları**

*Metaphoric Perceptions of Imam Hatip High School Students Regarding Imam
Hatip High School, Vocational Course Teacher and Administrators*

Tuncay Karateke

Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı
Assistant Professor, Fırat University Faculty of Theology, Department of Religion Education
Elazığ, Turkey
tkarateke@firat.edu.tr
orcid.org/0000-0002-0061-1405

Article Information / Makale Bilgisi

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 13 September / Eylül 2019

Accepted / Kabul Tarihi: 03 December / Aralık 2019

Published / Yayın Tarihi: 15 December / Aralık 2019

Pub Date Season / Yayın Sezonu: Aralık / December

Volume / Cilt: 23 **Issue / Sayı:** 3 **Pages / Sayfa:** 1235-1256

Cite as / Atıf: Karateke, Tuncay. "Metaphoric Perceptions of Imam Hatip High School Students Regarding Imam Hatip High School, Vocational Course Teacher and Administrators [İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları]". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 23/3 (December 2019): 1235-1256.

<https://doi.org/10.18505/cuid.620035>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Copyright © Published by Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas, 58140 Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuid>

**1236 | Tuncay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...
Metaphoric Perceptions of Imam Hatip High School Students Regarding Imam Hatip High
School, Vocational Course Teacher and Administrators**

Abstract: This study aims to determine the perceptions of Imam Hatip High School students regarding *Imam Hatip High School, Imam Hatip High School Vocational Course Teacher* and *Imam Hatip High School Administration* via metaphors. In the study, phenomenological design, one of the qualitative research designs, was used. The study group, which was determined by criterion sampling, which is one of the purposive sampling methods, consists of 412 students studying in 9th and 12th grades in 5 different Imam Hatip High Schools in 2018-2019 academic year. The data of the study were collected from the participants by completing these sentences: "Imam Hatip High School is like... because...", "Imam Hatip High School Vocational Course Teacher is like... because..." and "Imam Hatip High School Administration is like... because...". The Inductive content analysis technique was used to identify the metaphorical language in the analysis of the data obtained. Themes/categories created as a result of content analysis were analyzed in frequency, percentage, and cross-table in SPSS program. According to the research, it was determined that students' perceptions regarding Imam Hatip High School and Imam Hatip High School vocational Course Teacher were positive; on the other hand, the perceptions regarding the Imam Hatip High Administration were negative. Besides, the metaphoric perceptions of male students, students who graduated from imam hatip secondary school and 9th-grade students were determined to be more positive.

Summary: The primary purpose of this study is to determine the perceptions of Imam Hatip High School students related to *Imam Hatip High School, the vocational course teacher and administration of Imam Hatip High School* via metaphors. Imam Hatip High Schools, which are in Turkish educational system, were opened in 1924 and are the secondary education institutions that educate the students for both the profession and higher education. On average, 40% of the lessons in the curriculum are religious vocational, and 60% of them are cultural. Vocational course teachers teach occupational courses. In the administration of these schools, there are both the vocational course teachers and teachers from different branches. By the academic year 2018-2019 in Turkey, 11% of the students attending high school prefer these schools.

This study was planned in the phenomenological (phenomenology) design, which is among the qualitative research designs. The study group which was determined through the criterion sampling of the purposive sampling methods consists of 412 students who received their education at 9th and 12th grades at five different Imam Hatip High Schools in 2018-2019 academic year. The research data were gathered via the metaphors, which were used as the data collection technique in qualitative research. The research data came from the following sentences of the participants "The Imam Hatip Highschool is like .....; because.....", "The Imam Hatip Highschool Vocational course teacher is like.....; because.....", "The administration of Imam Hatip Highschool is like.....; because.....". The inductive content analysis method was used in the analysis of the data. The themes/categories (positive/negative) which were made as a result of the content analysis were analyzed as frequency, percentage, and cross-table in SPSS program.

It was observed in the research that the students produced 140 metaphors related to The Imam Hatip High School, 147 metaphors related to the vocational course teachers and 161 metaphors related to the administrators. As a result of the analysis of the metaphors that they produced, it was understood that they gather metaphors fundamentally in two categories as positive and negative.

Approximately two-thirds of the students (63,3%) who participated in the research produced the positive metaphors (93) related to The Imam Hatip High School, while about one-third of them (36,7%) produced the negative metaphors (47). It was observed that the most repeated metaphors which were positively produced are "Our House (33/8,01%)", "Family (24/5,83%)", and "Quran Course (14/3,40%)"; the most repeated negative metaphors are "Jail/Prison (76/18,45%)", "General high school (12/18,45%)", "A bad place (6/6%)". Accord-

ing to these results, it can be inferred that more than half of the students have a positive metaphoric perception related to The Imam Hatip High School. It was observed that the female students perceived The Imam Hatip High Schools more negative than the male students.

It was determined that one-fifth of the students (22,6%) participating in the research produced negative (49) metaphors whereas three out of four of them (77,4%) produced positive (98) related to the vocational course teachers. It was observed that the most repeated metaphors among the positive are "He/She is a good person (34/8,25%)", "He/She is like a sister/brother (32/7,77%)", "Family (31/7,52%)"; the most repeated metaphors as negative are "He/She is a bad person (10/2,42%)", "Other teacher (7/1,70%)", "Boring (6/1,46%)". This finding indicates that most of the students have a positive metaphoric perception related to the vocational course teachers.

It was determined that two-thirds of the students (65%) produced the negative metaphors (94) while one-third of the students (35%) produced the positive metaphors (67) related to the administrators. It was observed that the most repeated metaphors among the positive metaphors are "Family (22/5,34%)", "He/She is a good person (14/3,40%)", "He/She is a self-disciplined person (7/1,70%)"; the most repeated negative metaphors are "He/She is a guardian (32/7,77%)", "He/She is an extreme self-disciplined person (30/7,28%)", "He/She is a bad person 30/7,28%". Remarkably, the other metaphors given by the students are the ones with force such as "dictator, oppressor, police, jail, head of jail, acrimonious, oppressor dad, hall of court, commander, detective, military service." The data can infer that the administrators are perceived negatively by more than half of the students; the administrators create a public opinion as oppressive educators in the students' minds. In the research, it was seen that the female students (77%) have more negative perceptions regarding the administration of school rather than the male students (41,3%).

As a result, it is observed that IHH students' metaphoric perceptions related to their schools and vocational course teachers have a positive aspect. Still, their opinions related to the administrators of school are negative. From this point of view, it can be inferred that it is necessary to make different studies on the students' perceptions related to the administrators.

Keywords: Religious Education, Metaphor, Imam Hatip High School, Imam Hatip High Student, Imam Hatip High School Administrators, Imam Hatip High School Vocational Course Teacher.

İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları

Öz: Bu çalışmanın amacı, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin *İmam Hatip Lisesi, İmam Hatip Lisesi meslek dersi öğretmeni ve İmam Hatip Lisesi idaresine* ilişkin algılarını metaforlar yoluyla tespit etmektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik (olgu bilim) desende tasarlanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında 5 farklı İmam Hatip Lisesinde 9. ve 12. sınıfta öğrenim gören 412 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri katılımcıların, "İmam Hatip Lisesi... gibidir; çünkü...", "İmam Hatip Lisesi Meslek dersi öğretmeni... gibidir; çünkü...", "İmam Hatip Lisesi idaresi... gibidir; çünkü..." cümlelerini tamamlamaları yoluyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde tümevarımcı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi sonucu oluşturulan temalar/kategoriler SPSS programında frekans, yüzde ve çapraz tablo olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin "imam hatip lisesi" ile "imam hatip lisesi meslek dersleri öğretmenlerine" ilişkin algılarının olumlu olduğu, fakat İmam Hatip Lisesi idarecilerine ilişkin algılarının ise olumsuz olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında erkek öğrencilerin, imam hatip ortaokulundan mezun öğrencilerin ve 9. Sınıf öğrencilerinin metaforik algılarının daha olumlu olduğu görülmüştür.

1238 | Tuncay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

Özet: Bu çalışmanın temel amacı, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin *İmam Hatip Lisesi, İmam Hatip Lisesi meslek dersi öğretmeni ve İmam Hatip Lisesi idaresine* ilişkin algılarını metaforlar yoluyla tespit etmektir. Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan İmam Hatip Liseleri 1924 yılında açılmış, hem mesleğe hem de yükseköğretime öğrenci yetiştiren bir ortaöğretim kurumudur. Öğretim programında yer alan derslerin ortalama %40'ı dini mesleki dersler, %60'ı ise kültür derslerinden oluşmaktadır. Meslek derslerini meslek dersleri öğretmenleri vermektedir. Bu okulların yönetiminde, meslek dersi öğretmenlerinin yanında farklı branşlara ait idareciler de bulunmaktadır. Türkiye'de 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla ortaöğretime devam eden öğrencilerin %11'i bu okulları tercih etmektedir.

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik (olgubilim) desende tasarlanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında 5 farklı İmam Hatip Lisesinde 9. ve 12. sınıfta öğrenim gören 412 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri nitel araştırmada veri toplama tekniği olarak kullanılan metaforlar yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın verileri katılımcıların, "İmam Hatip Lisesi...gibidir; çünkü...", "İmam Hatip Lisesi Meslek dersi öğretmeni... gibidir; çünkü...", "İmam Hatip Lisesi idaresi...gibidir; çünkü..." cümlelerini tamamlamaları yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde tümevarımcı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi sonucu oluşturulan temalar/kategoriler (olumlu-olumsuz) SPSS programında frekans, yüzde ve çapraz tablo olarak analiz edilmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin, İmam Hatip Lisesine ilişkin 140, meslek dersi öğretmenlerine ilişkin 147, idarecilere ilişkin 161 metafor ürettikleri görülmüştür. Ürettikleri metaforların analiz edilmesi sonucunda, temelde olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplandığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ortalama üçte ikisi (%63,3) İmam Hatip Lisesine ilişkin olumlu metafor (93) üretirken, üçte biri (%36,7) ise olumsuz (47) metafor üretmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforların "Evimiz (33/%8,01)", "Aile (24/%5,83) ve "Kur'an Kursu (14/%3,40)" metaforlarının olduğu; olumsuz olarak en sık tekrarlanan metaforların ise "Cezaevi/hapishane (76/%18,45)", "Düz lise (12/%18,45)", "Kötü bir yer (6/%6)" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre öğrencilerin yarıdan fazlasının İmam Hatip Lisesine ilişkin olumlu metaforik algıya sahip oldukları söylenebilir. Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre İmam Hatip Lisesini daha fazla olumsuz algıladıkları görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin dörtte üçü (%77,4) meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu (98) metafor üretirken, beşte birlik kısmın (%22,6) ise olumsuz (49) metafor ürettikleri belirlenmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforların "İyi biri (34/%8,25)", "Abla-abi (32/%7,77)", "Aile (31/%7,52)", metaforlarının olduğu; olumsuz olarak en sık tekrarlanan metaforların ise "Kötü biri (10/%2,42)", "Diğer öğretmen (7/%1,70)", "Sıkıcı (6/%1,46)" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu bulgu öğrencilerin büyük çoğunluğunun meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu metaforik algıya sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte biri (%35) idarecilere ilişkin olumlu (67) metafor üretirken, üçte ikisinin (%65) ise olumsuz (94) metafor ürettikleri belirlenmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforun "Aile (22/%5,34)", "İyi biri (14/%3,40)", "Disiplinli (7/%1,70)" metaforlarının olduğu; olumsuz olarak en sık tekrarlanan metaforların ise "Gardiyan (32/%7,77)", "Aşırı disiplinli (30/%7,28)", "Kötü (30/%7,28)" şeklinde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin oluşturduğu diğer metaforların "dik-tatör, baskıcı, polis, hapishane, hapishane müdürü, sert, baskıcı baba, mahkeme salonu, komutan, dedektif, askerlik" gibi baskı ifade eden metaforlar olması dikkat çekicidir. Bu veriler idarecilerin öğrencilerin yarıdan fazlası tarafından olumsuz olarak algılandığı; öğrencilerin zihninde baskı yapan eğitimci imajı bıraktığı söylenebilir. Araştırmada kız öğrencilerin (%77) erkek öğrencilere (%41,3) göre okul idaresini daha fazla olumsuz algıladıkları görülmüştür.

Sonuç olarak, İHL öğrencilerinin okullarına ve meslek dersi öğretmenlerine ilişkin metaforik algılarının olumlu yönde olduğu, fakat okul idarecilerine karşın olumsuz olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin idareci algıları üzerine farklı çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Metafor, İmam Hatip Lisesi, İmam Hatip Lisesi Öğrencisi, İmam Hatip Lisesi İdarecileri, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersi Öğretmeni.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile birlikte eğitim alanındaki ilk düzenlemelerden biri olan 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesi gereği açılan İmam Hatip Liseleri (İHL) Türk eğitim sisteminin temel kurumlarından biridir.¹ Farklı gerekçelerle 1930 yılında kapatılan bu okullar,² 2. Dünya Savaşı sonrası dünyada ve Türkiye'deki siyasi atmosfer ve ülkenin ihtiyaçları sonucu 1951 yılında tekrar açılmıştır.³ 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesi ve 1998 yılında üniversitelere giriş sınavında katsayı uygulanmasına kadar sürekli gelişim gösteren bu okullar, bu tarihten sonra gerilemeye başlamıştır.⁴ 2011 yılında katsayı uygulamasının kaldırılması⁵ ve 2012 yılında çıkarılan 30.02.2012 tarih ve 6287 no'lu kanun ile orta kısımları yeniden açılan İHL tekrar niceliksel olarak artış göstermeye başlamıştır. Tarihi süreçte yukarıda bahsedilen dalgalanmaya paralel bina sayılarında farklılık görülse de⁶ 2018 yılı MEB istatistiklerine göre 1.605 ortaöğretim okul binası ve 32.805 derslik ile eğitim öğretime devam etmektedir.⁷

14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nun 32. maddesine göre "hem mesleğe hem de yüksek öğretime öğrenci hazırlayan" İHL'de, diğer liselerde verilen derslerin yanı sıra Kur'an-ı Kerim, Arapça, Akaid, Dinler Tarihi, Fıkıh, Hadis, Hitabet ve Mesleki Uygulama, İslam Kültür ve Medeniyeti, Kelam, Siyer, Tefsir, temel Dini Bilgiler, Osmanlı Türkçesi olmak üzere 13 farklı meslek dersi okutulmaktadır.⁸ Bu dersler meslek dersi öğretmenleri tarafından verilmektedir. Programda yer alan meslek derslerinin öğretmenleri İlahiyat Fakültelerinde/İslami İlimler Fakültesinde yetiştirilmektedir. Meslek dersleri içinde branşlaşma olmadığından, okul idaresinin isteği üzerine meslek dersleri öğretmenleri bu derslerden herhangi birine girebilmektedir. Bu öğretmenlerin ataması diğer öğretmenler gibi Milli

- 1 Osman Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi* (İstanbul: Eser Matbaası, 1977), 5: 2124; İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi* (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966), 25; Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014), 48; Halil Hayat, "İmam-Hatip Liselerinin Dünü ve Bugünü", *Din Öğretimi Dergisi* 31 (Kasım-Aralık 1991): 10.
- 2 Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, 25; Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 141-142; Ramazan Buyrukçu, *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi* (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2007), 37; Mustafa Öcal, *İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994), 33.
- 3 Mustafa Öcal, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013), 13; Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller* (İstanbul: Afa Yayıncılık, 1996), 127; İbrahim Aşlamacı, *Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam-Hatip Okulları* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014), 92-93.
- 4 Mustafa Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2017), 292-302.
- 5 Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, 308.
- 6 Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, 203, 204, 224, 241; H. Yusuf Acuner, "İmam Hatip Okullarında Din Eğitimi ve Sorunları", *Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları*, ed. Mustafa Köylü (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2018), 163-164.
- 7 Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017-2018", erişim: 31 Ağustos 2019, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_organ_egitim_2017_2018.pdf.
- 8 Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, "Haftalık Ders Çizelgeleri, erişim: 31 Ağustos 2019, https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_07/01154039_AIHL_Haftalik_Ders_Cizelgesi_2018-2019.pdf.

1240 | Tunçay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından merkezi sistemle yapılmaktadır. 2013 yılı itibariyle bazı branşlara ait alan sınavı uygulaması, 2019 yılı itibariyle İHL meslek dersi öğretmenleri için de uygulamaya konulmuştur. 2017-2018 MEB istatistiklerine göre İHL'de görevli meslek dersi ve kültür derslerine ait öğretmen sayısı 42.879'dur.⁹

09 Şubat 2019 tarih ve 30681 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış olan "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile İHL'ye müdür olacaklara alan öğretmeni olma şartı getirilmiştir. Yönetmelik, alan öğretmeni olmaması durumunda diğer branşlardan atama yapılabilmesine olanak tanımaktadır.¹⁰ Daha önceki uygulama ise alan öğretmenlerine ek 5 puan verilmesi şeklinde idi. İHL'de müdür yardımcısı olmak için ise özel bir şart bulunmamaktadır.¹¹ Dolayısıyla şu an İHL'de meslek dersi öğretmenlerinin yanında farklı branşlara ait idareciler de görev yapmaktadır.

İHL müdürlerinin diğer ortaöğretim müdürlerinin görev ve sorumluluklarının yanı sıra, okulun çevreyle ilişki kurması amacıyla, dini konularda halkın bilgilendirmesine yönelik sosyal etkinlikler düzenleme ve bu konularda müftülük, il veya ilçe milli eğitim müdürlükleri, yüksek öğretim kurumları ve diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma görev ve sorumlulukları vardır.¹² Dolayısıyla bu tür etkinliklerde gerek müdür gerek ise görevlendirdiği idareciler öğrencilerle etkileşim halindedirler. Bu etkileşimler esnasında öğrencilerin idarecilerle ilgili algıları farklılık gösterebilmektedir.

MEB'in son istatistiklerine göre İHL'de 348.058 kız, 279.445 erkek olmak üzere toplam 627.503 öğrenci eğitim öğretime devam etmektedir. Türk Eğitim Sisteminin ortaöğretim kademesinde 5.689.427 öğrencinin öğrenim gördüğü dikkate alındığında,¹³ İHL'ye devam eden öğrencilerin oranı %11'dir. Başka bir ifade ile ortaöğretime devam eden her 100 öğrenciden 11'i İHL'ye gitmektedir. Bu bağlamda hem mesleğe hem de yüksek öğrenime öğrenci yetiştiren bu okullarda eğitim öğretimin etkin bir şekilde yürütülmesine etki eden unsurlar üzerinde çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu unsurlardan biriside bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin meslek dersi öğretmenleri, okul idarecileri ve okullarına yönelik algılarıdır.

Algı, duyumlar aracılığıyla dışarıdan alınan etkilerin zihindeki imgelerle birleşmesi şeklinde tanımlanabilir.¹⁴ Öznel bir yaşantı olan algılama, kişinin ihtiyaçlarına, inançlarına, geçmiş deneyimlerine, iç ve dış etkenlere bağlıdır ve bunların birlikte etkileşimidir.¹⁵ Bireylerin herhangi bir şeye karşı olumsuz algıları, o şeye karşı olumsuz tutum takınmasına neden olabilir. Olumsuz tutumun etkileri ise, benzer ve zamandaş uyarıcılara da yayılarak genişler. Okullarda etkili bir öğrenim yapılabilmesi için olumlu bir tutum oluşmasına, olumlu bir tutum ise olumlu bir algı sürecine bağlıdır. Dolayısıyla olumsuz algılanan bir eğitim kurumuna veya öğretmen öğrenci tarafından sevilmez, sevilmeyen kurum veya öğretmene karşı ise öğrenci tarafında olumsuz bir tutum gelişir. Olumsuz tutum da etkili bir öğrenmenin önünde engeldir.¹⁶ Algının bu öneminden dolayı eğitim biliminde, eğitimin paydaşlarının algıları üzerine pek çok araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri de metaforlardır.

⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017-2018".

¹⁰ Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliğinde Değişiklik", erişim: 31 Ağustos 2019, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190209-5.htm>.

¹¹ Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği", erişim: 31 Ağustos 2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180621-8.htm>.

¹² Milli Eğitim Bakanlığı, "Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği", erişim: 09 Ağustos 2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm>.

¹³ Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017-2018".

¹⁴ Ruşen Alaylıoğlu- A. Ferhan Oğuzkan, *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü* (İstanbul:İnkılap ve Aka Basımevi, 1976), 8.

¹⁵ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü* (Ankara, Bilim ve Sanat, 200), 43-44.

¹⁶ Rasim Bakırcıoğlu, *Ansiklopedik Eğitim ve Psikolojisi Sözlüğü* (Ankara:Anı Yayıncılık, 2012), 907-908.

Metafor/mecaz, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma” olarak tanımlanmaktadır.¹⁷ Diğer bir ifade ile metafor bir şeyi başka bir şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir.¹⁸ Böylece metafor herhangi bir kavram ve olguyla ilgili bireyin zihinsel ve düşünsel kavrayış sistemini ortaya koyan birer araçtır.¹⁹ Metaforun bu özelliği, bireyin doğayı ve çevresini anlamasının, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmasının, yaşantı ve deneyime dayalı anlam kazandırmanın araçları olarak bilimsel veri toplama tekniği olarak kullanılmaktadır.²⁰ Böylece incelenmek istenen kavramın, olgunun birey tarafından nasıl algılandığı belirlenmeye çalışılır.²¹ Bu anlamıyla herhangi bir kavramı, olguyu anlamının en etkili yollarından biri metaforlardır.

1980’lerden beri metaforlar kullanılarak sosyal bilimlerin değişik disiplinlerinde araştırmalar yapılmaktadır.²² Bu alanlardan biri de eğitim bilimleridir. Özellikle eğitim ile ilgili araştırmalarda okul, yönetici, öğretmen ve öğrenci kavramlarının ilgili paydaşlarca algılanan imajları üzerine yapılmış pek çok araştırma ile karşılaşmak mümkündür. Örneğin öğretmen kavramıyla ilgili metaforlar konusundaki araştırmalarda, öğretmenlerle ilgili “rehber”, “lider”, “araştırmacı”;²³ “arkadaş”, “bilgi kaynağı”;²⁴ “anne”²⁵, “anne-baba”, “bilgisayar”, “fırıncı”²⁶ gibi metaforların üretildiği; öğretmenlerin, eğitimin diğer paydaşları tarafından “öğrencileri tedavi edici” “bilginin kaynağı ve dağıtıcısı” ve “öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici”²⁷ şeklinde algılandıkları; genelde öğretmenlere ilişkin olumlu metafor üretildiği²⁸ tespit edilmiştir. “Okul” ile ilgili çalışmalarda ise, okulla ilgili “ev”, “hapishane”, “yuva”,²⁹ “acı biber”, “ağaç”, “ahır”³⁰ gibi metaforlar üretildiği; ve okulun “sevgi ve dayanışma yeri olarak okul”, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul”, “kültürleme ve şekillendirme yeri”³¹ gibi

¹⁷ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2011), 1461.

¹⁸ George Lakoff-Mark Johnson, *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*, çev. Gökhan Yavuz Demir (İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2005), 27.

¹⁹ Gökhan Yavuz Özdemir, “Çevirenin Önsözü”, G. Lakoff-M. Johnson, *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil* (İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2005), 12.

²⁰ Ali Yıldırım-Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011), 208.

²¹ Yusuf Cerit, “Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Müdür Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri”, *Eğitim ve Bilim* 33/147 (2008): 6.

²² Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 210.

²³ Aytunga Oğuz, “Öğretmen Adaylarına Göre Ortaöğretim Öğretmenlerini Temsil Eden Metaforlar”, *Milli Eğitim Dergisi* 182 (2009): 53.

²⁴ Yusuf Cerit, “Öğretmen Kavramı ile ilgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6/4 (2008): 705.

²⁵ Taşkın v.dğr., “Ortaokul Öğrencilerinin “Türkçe Dersi” ve “Türkçe Öğretmeni”ne İlişkin Metaforları”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7/1 (2018): 404.

²⁶ Ramazan Ertürk, “İlkokul Öğrencilerinin “Öğretmen” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 8/3x (2017): 4.

²⁷ Ahmet Saban, “Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2004): 131-155.

²⁸ Ayşe Balcı, *Metaphorical Images of Schol: School Perceptions of Students, Teachers and Parents From Four Selected Schools* (Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 1999), 133; Asiye Toker-Gökçe-Turgay Bülbül, “Okul Bir İnsan Bedenidir: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Algılarına Yönelik Bir Metafor Çalışması”, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4/1 (2014): 81.

²⁹ Öznur Tulunay Atas, “Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları”, *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2016): 82.

³⁰ Ahmet Nalçacı-Fatih Bektaş, “Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13/1 (2012): 243.

³¹ Ahmet Saban, “Okula İlişkin Metaforlar”, *Educational Administration: Theory and Practice* 55 (2008): 469.

1242 | Tunçay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

niteliklerle öne plana çıktığı, dolayısıyla okula ilişkin olumlu algının yanında olumsuz metaforik algının da³² var olduğu belirlenmiştir. Okul idaresine yönelik özellikle okul müdürü üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda okul müdürüne ilişkin “baba”, “aile reisi”, “ağaç”,³³ “anne-baba”, “bakıcı”, “otorite”³⁴ gibi metaforların üretildiği; “koruyuculuk/güven vericilik”, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma” şeklinde algılandığı görülmektedir.³⁵

Örgün din eğitimiyle ilgili Taş’ın ilkökul öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi” ile “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine” ilişkin algılarını metaforlar yoluyla analiz ettiği çalışmanın dışında metaforlarla yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada öğrencilerin öğretmenleri ile ilgili en fazla “hoca”, “din” ve “bilgisayar” metaforlarını ürettikleri; öğretmenlerini “huzur veren öğretmen” ve “bilgi veren öğretmen” olarak gördükleri tespit edilmiştir.³⁶ Bu çalışmada öğrencilerin hocalarını daha çok bilgi veren şeklinde olumlu algıladıkları görülmektedir.

Hem mesleğe hem de yüksek öğrenime öğrenci yetiştiren İHL hakkında yeterli sayıda bilimsel çalışmanın yapıldığını söylemek zordur.³⁷ Yapılacak bu çalışma ile, özellikle 2012 sonrası süreçte okul ve öğrenci sayılarında niceliksel olarak artış olan bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin okulları, meslek dersi öğretmenleri ve idarecileri ile ilgili algılarının metaforlar yoluyla ortaya çıkarılmasının hem uygulayıcılara hem de karar verici eğitimcilere önemli bilgi ve bakış açısı sunması beklenmektedir.

İHL öğrencilerinin okulları, öğretmen ve idarecilerine ilişkin algılarını metaforlar yoluyla irdeleyen bilimsel bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Ayrıca bireylerin farkında olmadığı duygu ve düşüncelerin ortaya çıkarılmasında önemli araçlar olan metaforlar yoluyla İHL öğrencilerinin okul, öğretmen ve idarecilere yönelik algılarının belirlenmesinin ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, İHL öğrencilerinin *İHL, İHL meslek dersi öğretmenleri ve İHL idarecilere* ilişkin algılarının metaforlar yoluyla ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İHL öğrencilerinin İHL, İHL meslek dersi öğretmeni ve İHL idarecilerine ilişkin metaforik algıları nasıldır?
2. İHL öğrencilerin metaforik algıları cinsiyet, sınıf (9 ve 12) ve mezun olunan ortaokula göre nasıldır?

1. YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Deseni

İHL öğrencilerinin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idaresine ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenolojik) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseninde, bireylerin far-

³² Nalçacı-Bektaş, “Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları”, 244.

³³ Mikail Yalçın- Aysun Erginer, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar 1”, *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi* 1/2 (2012): 238.

³⁴ Cerit, “Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri”, 8

³⁵ Yalçın-Erginer, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar 1”, *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi* 1/2 (2012): 238.

³⁶ Halit Taş, “İlköğretim öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23/1 (2019): 42-43.

³⁷ Recep Kaymakcan-İbrahim Aşlamacı, “İmam-Hatip Liseleri Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 9/22 (2011): 21-101.

kında olduğu fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığı olaylar, algılar, deneyimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkan olgulara odaklanılmaktadır.³⁸ Pattaon'a göre olgubilim, insanların hem bireysel olarak hem de ortak anlamlar olarak nasıl bir deneyim duygusu kazandıkları ve deneyimleri bilinçliliğe nasıl dönüştürdüklerini keşfetmeye odaklanmaktadır.³⁹ Bu nedenle, bu araştırmada da İHL öğrencilerinin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilerine ilişkin metaforik algılarını belirlemek amaçlandığından, olgu bilim deseni tercih edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmamın çalışma grubu, Elazığ ilinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında beş farklı İHL'de (Elazığ Merkez Anadolu İHL, Hacı Hulusi Yayyagil Anadolu İHL, İmam Efendi Kız Anadolu İHL, Cumhuriyet Kız Anadolu İHL, Şht. Pyd. Bnb. Zafer Kılıç Anadolu İHL) öğrenim gören 412 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüte dayalı örnekleme oluşturulmada amaç, örneklemin araştırma problemiyle ilgili olarak belirlenen özelliklere sahip kişilerden oluşmasıdır.⁴⁰ Bu araştırmada belirlenen ölçütün İHL 9. ve 12. sınıfta öğrenim gören kız ve erkek öğrenciler olmasının nedeni araştırmanın amacının bu çerçevede yapılandırılmış olmasıdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 274'ü kız (% 66,5), 138'i erkek (% 33,5) öğrenciden oluşmaktadır. Örnekleme grubundaki öğrencilerin 219'u (% 53,2) 9. sınıfta, 193'ü (% 46,8) ise 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 108'i (% 26,2) İmam Hatip Ortaokulundan (İHOO) mezun olurken, 304'ü (%73,8) ise diğer ortaokullardan mezun olmuştur.

1.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplama aracı olarak bir çok nitel veri toplama yöntemine göre daha kolay ve pratik bir veri toplama yöntemi olan metaforlar/mecazlar kullanılmıştır. Bir veya birkaç açık uçlu soru yoluyla veri toplama tekniği olarak kullanılan metaforlar bir durum, olay ve olguyu var olduğu haliyle resmetmek için betimleme amacıyla kullanılmaktadır. Böylece metaforlar yoluyla çalışma grubundaki kişilerden çok farklı mecazlar elde edilerek, çalışılan konu, olgu ve durum hakkında çok sağlam, zengin bir resim elde edilebilir. Metaforlar yoluyla veri toplarken dikkat edilmesi gereken, sorulan soruya karşılık katılımcıların bir dizi mecaz/metafor sıralamalarının yeterli olmamasıdır. Katılımcıların sıraladığı bu metaforların kendisi tek başına metaforların betimsel gücünü yeterli oranda ortaya koyamaz. Bu nedenle metafor çalışmalarında "neden" veya "niçin" soruları da sorulur. Böylece her bir katılımcının aynı metaforu hangi anlamda (olumlu-olumsuz vb.) kullandığı tespit edilir.⁴¹ Metaforların bu etkili veri toplama özelliklerinden dolayı bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecileri hakkındaki metaforik algılarını belirlemek için her bir katılımcıdan, "imam hatip lisesi... gibidir, çünkü...", "imam hatip lisesi meslek dersi öğretmeni... gibidir, çünkü..." ve "imam hatip lisesi idaresi... gibidir, çünkü..." biçiminde sorulmuş üç cümleden oluşan bir form kullanılmıştır. Ayrıca formda, öğrencilerin cinsiyet, sınıf (9. ve 12. sınıf) ve mezun oldukları ortaokula ait demografik bilgilerini tespit eden sorulara yer verilmiştir. Form oluşturulduktan sonra belirlenen öğrencilere uygulayabilmek için, öncelikle izin alınması gerektiğinden,⁴² Elazığ Millî Eğitim Müdürlüğüne dilekçeyle başvuruda bulunulmuştur. İlgili formun incelenmesi sonucunda, belirlenen okullarda çalışmayı gerçekleştirmek

³⁸ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 72.

³⁹ Michael Quinn Patton, *Qualitative Research and Evaluation Methods* (Thousand Oaks: Sage, 2002), 104.

⁴⁰ Şener Büyüköztürt v.dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2012), 91; Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 112.

⁴¹ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 212.

⁴² Millî Eğitim Bakanlığı, "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi", *Tebliğler Dergisi*, Mart 2007/2594, erişim 13 Ekim 2018, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/589.pdf>.

1244 | Tunçay Karateke, İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...
için gerekli onay/izin alınmıştır.⁴³ Verilerin toplanması esnasında araştırmanın katılımcı grubuna araştırma hakkında bilgi verildikten sonra formlar dağıtılarak dolduruları istenmiştir.

1.4. Verilerin Analizi

Metaforlar yoluyla veri toplamak diğer veri toplama yöntemlerine göre kolay olmasının yanı sıra verinin analizi de diğer nitel türlere göre daha kolaydır. Çünkü mecazlar farklı sözcüklerden oluşmaktadır. Bu nedenle sözcüklerin ayrıştırılması araştırmacı için bir sorun oluşturmaz. Sözcüklerin benzerlikleri ve farklılıkları dikkate alınarak belirli tematik veya kategorik başlıklar altında çok kolay bir şekilde toplanabilir.⁴⁴

Nitel araştırmalarda belirli kavramlara ve kategorilere ulaşmak için içerik analizi tekniği⁴⁵ kullanılmaktadır. İçerik analizi sonucu oluşan kodların ve kodlardan oluşan kategorilerin ne anlama geldiğini ifade etmek, elde edilen verinin güvenilirliğini artırmak, yanlılığını azaltmak, ortaya konan tema veya kategoriler arasında karşılaştırma yapmak için nitel veri frekans ve yüzdeler olarak ifade edilebilmektedir.⁴⁶ Yine nitel verinin içerik analizi sonucunda oluşturulan kategorilerin, gruplar arasında ne sıklıkla karşılaşıldığı incelemek için çapraz tablolarla sunulabilmektedir.⁴⁷ Bu araştırmada da elde edilen veriler önce excel'e aktararak kodlanmıştır. Böylece içerik analizi sonucunda öğrencilerin her bir kavrama ilişkin oluşturdukları metaforların sayısı belirlenmiştir. Bu analizde öğrencilerin metaforun "neden ve niçin" kısmında, bu metaforlara yükledikleri anlamların olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temel kategoride toplandığı anlaşılmıştır. Olumlu ve olumsuz olan bu kategoriler SPSS programında cinsiyet, sınıf (9. Ve 12. sınıf) ve mezun olunan orta okula göre çapraz tablo yapılarak sunulmuştur. Böylece her bir kategorinin ne anlam ifade ettiği ortaya konulmuştur.

Çalışmanın nasıl yürütüldüğünün ve verilerin nasıl analiz edildiğinin ayrıntılı bir şekilde yöntem kısmında belirtilmesi nitel araştırmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır.⁴⁸ Buna ek olarak araştırmanın güvenilirliğini artırmanın bir diğer yolu da nitel veriyi sayısallaştırmaktır.⁴⁹ Bu araştırmada da geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için nitel veriler sayısallaştırılmış; araştırmanın nasıl yapıldığı, verilerin nasıl analiz edildiği, araştırmanın yöntem kısmında verilmiş, metaforlarla ilgili alıntılar bulgular kısmında sunulmuştur. Alıntı yapılan öğrenciyi belirlemek için, kız öğrenci için "K", erkek öğrenci için "E", sınıf için 9-12. sınıf ve "1, 2, 3...412 gibi kodlar kullanılmıştır. Örneğin 180. anket formunu dolduran 9. sınıf erkek öğrenci için "180-9EÖ" şeklinde bir kod kullanılmıştır.

2. BULGULAR

Bu bölümde örneklem grubundaki öğrencilerin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin oluşturdukları metaforlara, metaforlardan oluşturulan kategorilere ve kategoriler arasındaki karşılaştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Öğrencilerin İHL, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilere İlişkin Metaforları

İHL öğrencilerinin, İHL'ye ilişkin ürettikleri metaforlar ve oluşturulan kategoriler Tablo 1'de sunulmuştur.

⁴³ Elazığ Valiliğinin 21.11.2018 tarihli 79137285-605.01-E.22327512 sayılı yazısı.

⁴⁴ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 212.

⁴⁵ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 227-228.

⁴⁶ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 242-243.

⁴⁷ Ian Dey, *Qualitative Data Analysis* (London and New York: Taylor & Francis Group, 2005), 48-49.

⁴⁸ Büyüköztürk v.dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 245; Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 257-261.

⁴⁹ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 242.

Tablo1: İHL'ye İlişkin Üretilen Metaforlar ve Oluşturulan Kategoriler

Kategoriler	Metaforlar
Olumlu (f=261/%63,3)	"1.Evimiz (33/%8,01) ⁵⁰ ", "2.Aile (24/% 5,83)", "3. Kur'an Kursu (14/%3,40)", "4. Yuvam (12/%2,91)", "5. Güzel bir yer (9/%2,18)", "6.Cami (9)", ⁵¹ "7.Işık (9)", "8.Medrese (8/%1,94)", "9.Kütüphane (5/%1,21)", "10.Din okulu (5)", "11.Ayrıcalıklı yer (5)", "12.Cennet (5)", "13.Dini bir yer (4/%0,97)", "14.Ahlak evi (3/0,73)", "15.Gül bahçesi (3)", "16.İyi bir okul (3)", "17.Din yuvası (3)", "18.Öğretici (3)", "19.Rehber (3)", "20.Peygamber ocağı (3)", "21.Ahret yolu (3)", "22.Ağaç (3)", "23.Çiçek (3)", "24.İmam (3)", "25.Umut (3)", "26.Doğru yol (3)", "27. Yol gösterici (2/%0,49)", "28.Kurs (2)", "29.Gül (2)", "30.Kitap (2)", "31.Su (2)", "32.İslam'a giden yol (2)", "33.Samimi bir yer (2)", "34.Manevi mekan (2)", "35.İslam'ın temsili (2)", "36. Ülkenin direği (2)", "37.Verimli bahçe (2)", "38.Fayda (2)", "39.İlim yuvası (2)", "40.İslam'ın aynası (1/%0,49)", "41.Pusula (1)", "42.Nur (1)", "43.Eğitim evi (1)", "44.Güneş ışığı (1)", "45.Dil kursu (1)", "46.Başarı tohumları (1)", "47. Ahlak yolu (1)", "48. Eğlence merkezi (1)", "49.Saray (1)", "50. Cihat (1)", "51. İlim aşkı (1)", "52. İslam'ı yayma yeri (1)", "53. İlim bankası (1)", "54. Mescid-i Nebi (1)", "55. Günahsız yer (1)", "56. Melek (1)", "57.Dost (1)", "58. Terbiyeli insan (1)", "59.Ahret öncesi sınav (1)", "60.Ruhsağlığı (1)", "61. Manevi hayat okulu (1)", "62.Deniz (1)", "63.Evimin bahçesi (1)", "64.Meyva ağacı (1)", "65.Fen lisesi (1)", "66.Çınar (1)", "67. İslam'ı öğrenmede yol (1)", "68.İslam yolunun feneri (1)", "69. Arşın gölgesinde yol (1)", "70.Öğretmen (1)", "71.En özel okul (1)", "72.Ciddiyet (1)", "73.Farkındalık (1)", "74.İslamiyet (1)", "75.Altın (1)", "76.İlim (1)", "77.İlim yolu (1)", "78.Dini öğrenme yolu (1)", "79.Hayat okulu (1)", "80.Evimin misafir odası (1)", "81.Ayna (1)", "82.İmanlı kişi (1)", "83.Yağmur (1)", "84.Hayat (1)", "85.İlim huzuru (1)", "86.Derya (1)", "87.Bilginin doğduğu yer (1)", "88.Dinin temeli (1)", "89.İlmin merkezi (1)", "90.İslam ilim merkez (1)", "91.Dinin merkezi (1)", "92.İlim meclisi (1)", "93.Olgunluk (1)".
Olumsuz (f=151/%36,7)	"1. Ceza evi/hapishane (76/%18,45)", "2. Düz lise (12/%18,45)", "3.Kötü bir yer (6/%6)", "4. Ahır (4/%0,97)", "5.Sıkıcı bir yer (3/0,73)", "6.İşkence (3)", "7.Karanlık oda (2/%0,49)", "8.Dikenli gül (2)", "9.Zindan (2)", "10.Boşa kürek çekmek (2)", "11.Sakız (2)", "12.Baskıcı yer (2)", "13.Zorlayıcı yer (1/%0,24)", "14.Korkunç (1)", "15.Toplanma alanı (1)", "16.Harebe (1)", "17.Sokak (1)", "18. Çıkmaz sokak (1)", "19.Serseri okulu (1)", "20.Timarhane (1)", "21.Gereksiz (1)", "22.Yol geçen hanı (1)", "23.Karagül (1)", "24.Berbat (1)", "25.Rezillik (1)", "26.Kerbela (1)", "27.Dumbel (1)", "28.Koşu bandı (1)", "29.Kabus (1)", "30.Eksik okul (1)", "31.Kapalı kutu (1)", "32.Ciddiyetsiz bir yer (1)", "33.Küçük oda (1)", "34.Çöplük (1)", "35.Şaka (1)", "36.Olgunlaşmamış karpuz (1)", "37. Cennette Çöplük (1)", "38.Mavi balina (1)", "39.Sıkıcı yer (1)", "40.Antibiyotik (1)", "41.Deliler hastanesi (1)", "42.Kanser (1)", "43. Karadelik (1)", "44. Ölüm (1)", "45.Kağıt israfı (1)", "46.Cehennem (1)", "47.Çöp (1)", "
Toplam	93 olumlu metafor + 47 olumsuz metafor = 140

⁵⁰ Parantez içindeki ilk rakam kişi sayısını, ikinci rakam yüzdeyi ifade etmektedir.

⁵¹ Kişi sayısı aynı olan metaforların yüzdeleri de aynı olduğundan, kişi sayısı aynı olan metaforlarda yüzdelere (%) sadece ilk metaforunda verilmiştir.

1246 | Tunçay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

Tablo 1 incelendiğinde İHL öğrencilerinin İHL'ye ilişkin 140 metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforlardan 93'ü olumlu iken, 47'si olumsuzdur. Olumlu olarak üretilen 93 metafor araştırmaya katılan öğrencilerin %63,3'ü (261) tarafından, olumsuz olarak üretilen 47 metafor ise öğrencilerin %36,7'si tarafından üretilmiştir. Öğrencilerin ürettikleri olumlu metaforlar içinde en fazla tekrarlanan metaforların "Evimiz (33/58,01)", "Aile (24/%5,83) ve "Kur'an kursu (14/%3,40) olduğu; olumsuz olarak üretilen metaforlar içerisinde ise "Ceza evi/hapishane/%18,45)", "Düz lise (12/%18,45) ve "Kötü bir yer (6/%6)" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre öğrencilerin üçte ikisinin (%63,7) İHL'ye ilişkin olumlu algıya sahip olduğu, üçte birinin ise olumsuz algıya sahip olduğu söylenebilir. Belirlenen kategorilere ait örnek metafor ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

İHL'yi olumlu algılayan öğrenci ifadeleri: "İHL 'aile' gibidir, çünkü Müslüman Müslümanın kardeşidir. İmam Hatip'te insanlar bir birlerine değer verir. İmam Hatip'te insanlar din kardeşidir(5-9KÖ)".

"İHL 'derya' gibidir, çünkü uçsuz bucaksız ilmin damlalarını bizlere sunarak ufku-muzu genişletir (404-12EÖ)."

"İHL 'evimiz' gibidir, çünkü okulu çok seviyorum (388-12KÖ)".

"İHL 'melek' gibidir, çünkü dinle ilgili her şeyi burada öğrendik (156-9EÖ)".

İHL'yi olumsuz algılayan öğrenci ifadeleri: "İHL "ceza evi" gibidir, Çünkü çok fazla kısıtlıyorlar bizi. Her şeyimize karışıyorlar. Özgürlüğümüzü kısıtlıyorlar (272-12KÖ)".

"İHL 'sokak' gibidir. Çünkü her zaman bağıyorlar. Derste hiç susmuyorlar. Sokaktaki insanlar gibi konuşuyorlar ve hiç ders çalışmıyorlar (60-9KÖ)".

Öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine ilişkin ürettikleri metaforlar ve oluşturulan kategoriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: İHL Meslek Dersi Öğretmenine İlişkin Üretilen Metaforlar ve Oluşturulan Kategoriler

Katego-riler	Metaforlar
Olumlu (f=319/%77,4)	"1.İyi biri (34/%8,25)", "2.Abla-abi (32/%7,77)", "3.Aile (31/%7,52)", "4.Melek (27/%6,55)", "5.Arkadaş (25/%6,07)", "6.Gül (14/%3,40)", "7.Anne (11/%2,67)", "8.Rehber (10/%2,43)", "9.Baba (6/%1,46)", "10.Çiçek (5/%1,21)", "11.Işık (5)", "12.Pusula (4/%0,97)", "13.İmam(4)", "14.Pamuk (4)", "15.İyi öğretmen (3/%0,73)", "16.Cami hocası (3)", "17.Güzel huylu (3)", "18.Şeker (3)", "19.Yol gösteren ayna (3)", "20.Rehber öğretmeni (3)", "21.İn-san (2/%0,49)", "22.Yol gösterici (2)", "23.Alim (2)", "24.Sahabe (2)", "25.Pro-fösör (2)", "26.İyi kalpli kişi (2)", "27.Öğretmen (2)", "28.Evliya (2)", "29.Pır-lanta (2)", "30.Merhametli (2)", "31.Çınar ağacı (2)", "32.Hanımfendi (1)", "33.Önder (1)", "34.Uyarıcı (1)", "35.Din adamı (1)", "36.Harika (1)", "37.Mü-kemmel (1)", "38.Amca (1)", "39.Cennet (1)", "40.Harita (1)", "41. Teyzem (1)", "42.Sıcak insan (1)", "43.Yoldaki levha (1)", "44.Trafik polisi (1)", "45.İyilik ve güzellik (1)", "46.Anlayışlı (1)", "47.Evim (1)", "48.Kur'an-ı Kerim meali (1)", "49.İyi öğretici (1)", "50.Medrese (1)", "51.Mum (1)", "52.Kur'an hocası (1)", "53.Destekçi (1)", "54.İyi kişi (1)", "55.Çoban (1)", "56.Hoca (1)", "57.Ermiş (1)", "58.Papatya (1)", "59.Yoldaş (1)", "60.Dost (1)", "61.Adalet (1)", "62.Din zengini (1)", "63.İlk yardım (1)", "64.Sözlük (1)", "65.Aşk (1)", "66.Çamaşır ma-kinası (1)", "67.Ateş (1)", "68.Bulut (1)", "69.Bilgi küpü (1)", "70.Fıstık (1)", "71.Prenses (1)", "72.Su. (1)", "73.Hayat rehberi (1)", "74.Medrese hocası (1)", "75.Ağaç (1)", "76.Önemli eşya (1)", "77.Güneş (1)", "78.Karınca (1)", "79.Genç-lerin yolundaki taşları kaldıran kişi (1)", "80.Kitap (1)", "81.Dernek (1)", "82.Vicdan (1)", "83.Doğru yolu gösteren (1)", "84.Işık saçan ampul (1)",

	"85.Öğretici (1)", "86.Ezanı okuyan imam (1)", "87.İlim adamı (1)", "88.Yönlendirici imam (1)", "89.Canım (1)", "90.Kardeş (1)", "91.Hayat (1)", "92.Filozof (1)", "93.Mürşit (1)", "94.Yol gösteren kişi (1)", "95.Karizmatik yol gösterici (1)", "96.Şeyh (1)", "97.Zeka küpü (1)", "98.Elmas (1)", "
Olumsuz (f=93/%22,6)	"1.Kötü biri (10/%2,42)", "2. Diğer öğretmen (7/%1,70)", "3. Sıkıcı (6/%1,46)", "4.Gardıyan (6)", "5.Zorlayıcı (3/%0,73)", "6.Yaşlı (3)", "7.Pişmiş kelle (3)", "8.Düşünceye göre davran (3)", "9.Düşüncesiz (3)", "10.Karabasan (2/%0,49)", "11.Sinirli (2)", "12.Havalı (2)", "13. Huzurevi (2)", "14.Çelişkiye düşüren (2)", "15.Canavar (2/)", "16.Yetersiz (2)", "17.Halden anlamayan insan (2)", "18.Dedem-nenem (2)", "19. İyi örnek olmayan (1/%0,24)", "20.Zor (1)", "21.Katı (1)", "22.Monoton (1)", "23.Cadı (1)", "24.Hızlı (1)", "25.Mafya (1)", "26.Dikenli tel (1)", "27.Deli (1)", "28.İlgisiz (1)", "29.Ruhhastası (1)", "30.Kullanışsız hoca (1)", "31.Dersine çalışmayan çocuk (1)", "32.Engel (1)", "33.Sinirli anne (1)", "34.Gösteriş budalası (1)", "35.Ot (1)", "36.Zorba (1)", "37.Sorunlu (1)", "38.Egolu (1)", "39.Karantinaya alınmış hasta (1)", "40.Çok bilmiş (1)", "41.Anlayışsız (1)", "42.Yapboz (1)", "43.Baskıcı (1)", "44.Muhafif parti (1)", "45.Şekersiz helva (1)", "46.Tutarsız (1)", "47.Ölecek adam (1)", "48.Ayna (1)", "49.Kaba insan (1)".
Toplam	98 olumlu metafor + 49 olumsuz metafor = 147

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine ilişkin 147 metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforlardan 98'i olumlu iken, 49'u olumsuzdur. Olumlu olarak üretilen 98 metafor araştırmaya katılan öğrencilerin %77,4'ü (319) tarafından, olumsuz olarak üretilen 49 metafor ise öğrencilerin %22,6'sı tarafından üretilmiştir. Öğrencilerin ürettikleri olumlu metaforlar içinde en fazla tekrarlanan metaforların "İyi biri (34/%8,25)", "Abla-abi (32/%7,77)" ve "Aile (31/%7,27)" olduğu; olumsuz olarak üretilen metaforların içerisinde ise "Kötü biri (10/%2, 42)", "Diğer öğretmen (7/1,70)", ve "Sıkıcı (6/%1,46)" şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre öğrencilerin ortalama dörtte üçünün (%77,4) meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu algıya sahip olduğu, ortalama dörtte birinin ise olumsuz algıya sahip olduğu söylenebilir. Belirlenen kategorilere ait örnek metafor ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Meslek dersi öğretmenlerini olumlu algılayan öğrenci ifadeleri: "İHL meslek dersi öğretmeni 'cami hocası' gibidir, çünkü Cami hocaları bize dinimizi öğretir ve İslam tarihi ile ilgili hutbelerde öğütler verir. Meslek 'dersi öğretmeni dinimizle bize karşı bilgiler verir (113-9EÖ)".

"İHL meslek dersi öğretmeni 'anne' gibidir, çünkü bizimle ilgileniyorlar (30-9KÖ)".

"İHL meslek dersi öğretmeni 'rehber' gibidir, çünkü bizi Allah'a giden yolda bilgilendirirler. Yol gösterirler (353-12KÖ)".

Meslek dersi öğretmenlerini olumsuz algılayan öğrenci ifadeleri: "İHL meslek dersi öğretmeni 'karabasan' gibidir, çünkü nefes bile alamıyoruz ve bizi dinlemiyorlar (45-9KÖ)".

"İHL meslek dersi öğretmeni 'canavar' gibidir, çünkü bize meslek derslerini sevdirmek yerine soğutuyorlar. Daha farklı ve yumuşak olabilirler (365-12KÖ)".

Öğrencilerin idarecilere ilişkin ürettikleri metaforlar ve oluşturulan kategoriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: İHL İdaresine İlişkin Üretilen Metaforlar ve Oluşturulan Kategoriler

Kategori-ler	Metaforlar
--------------	------------

Olumlu (f=144/%35)	<p>“1.Aile (22/%5,34)”, “2.İyi biri (14/%3,40)”, “3.Disiplinli (7/%1,70)”, “4.Gül (6/%1,46)”, “5.Babam (5/%1,21)”, “6.Melek (5)”, “7.Mahkeme (4/%0,97)”, “8.Velimiz (3/%0,73)”, “9.Abi (3)”, “10.Kanun (3)”, “11.Adaletli (3)”, “12.Evin temeli (3)”, “13.Hz. Ömer (3)”, “14.Koruyucu (3)”, “15.Trafik polisi (2/%0,49)”, “16.Devlet (2)”, “17.Aslan (2)”, “18.Şeker (2)”, “19.Adalet timsali (2)”, “20.Normal (2)”, “21.Terzi (2)”, “22.Hoşgörülü (1/%0,24)”, “23.Harika (1)”, “24.Önder (1)”, “25.Profösör (1)”, “26.Aile büyükleri (1)”, “27.Şube karakolu (1)”, “28.Güvence (1)”, “29.Dost (1)”, “30.İlgili (1)”, “31.İlaç (1)”, “32.Şehir müftüsü (1)”, “33.Pamuk (1)”, “34.Başkan (1)”, “35.Normal müdür (1)”, “36.Cumhurbaşkanı (1)”, “37.İstiare (1)”, “38.İmamlar 39.Yönetmen (1)”, “40.Hükümet (1)”, “41.Hsyk (1)”, “42.Sevap işler (1)”, “43.Merhametli (1)”, “44.Denetim kurulu (1)”, “45.Kur’an Kursu idaresi (1)”, “46.Terazi (1)”, “47.Lale (1)”, “48.Sorumluluk (1)”, “49.Kusursuz (1)”, “50.Reis (1)”, “51.Merhamet (1)”, “52.Aşı (1)”, “53.Koruma görevlisi (1)”, “54.Olması gerektiği (1)”, “55.Gemideki kaptan (1)”, “56.Ay-Güneş (1)”, “57.Çınar ağacı (1)”, “58.Cin (1)”, “59.Hukuk sistemi (1)”, “60.Ahiret (1)”, “61.Adliye (1)”, “62.Altın elma (1)”, “63.Altın (1)”, “64.Adalet (1)”, “65.Trafik işareti (1)”, “66.Okul uyarıcısı (1)”, “67.Trafik ışıkları</p>
Olumsuz (f=268/%65)	<p>“1.Gardiyen (32/%7,77)”, “2.Aşırı disiplinli (30/%7,28)”, “3.Kötü (30)”, “4.Diktatör (12/%2,91)”, “5.Anlayışsız (10/%2,43)”, “6.Hapishane (7/%1,70)”, “7.Baskıcı (7)”, “8.Rezillik (6/%1,46)”, “9.Polis (5/%1,21)”, “10.Boşluk (5)”, “11.Öcü (5)”, “12.Sert (4/%0,97)”, “13.Umursamaz insan (4)”, “14.Sorumsuz (4)”, “15.Sıkıcı (3/%0,73)”, “16.Baskıcı baba (3)”, “17.Düşmanımız (3)”, “18.Adaletsiz (3)”, “19.Canavar (3)”, “20.Cehennem (2/%0,49)”, “21.Sadece dinleyici (2)”, “22.Kuralcı (2)”, “23.Vicdansız (2)”, “24.Hamurabi kanunları (2)”, “25.Askerlik (2)”, “26.Hapishane müdürü (2)”, “27.Acımasız (2)”, “28.Sert kaya (2)”, “29.Gaddar (2)”, “30.Sinir küpü (2)”, “31.Mahkeme salonu (2)”, “32.Hapishane yönetimi (2)”, “33.Engel (2)”, “34.Konutan (2)”, “35.Yorumsuz (2)”, “36.Gereksiz (2)”, “37.Cehennem zebanisi (1/%0,24)”, “38.Karabasan (1)”, “39.Eli sopalı öğretmen (1)”, “40.Tutar-sız (1)”, “41.Dedem (1)”, “42.Dedektif (1)”, “43.Benden uzak biri (1)”, “44.İzin vermeyen (1)”, “45.Terör örgütü (1)”, “46.İblis (1)”, “47.Zabıta (1)”, “48.Nefret (1)”, “49.Acıyıcı (1)”, “50.Mahkeme (1)”, “51.Müftülük (1)”, “52.İlkokul idaresi (1)”, “53.Bozuk terazi (1)”, “54.Saçma (1)”, “55.Zor (1)”, “56.Taşkalplı (1)”, “57.Manyak (1)”, “58.Sorgu odası (1)”, “59.Veli (1)”, “60.Korku tüneli (1)”, “61.Disiplin cezası (1)”, “62.Ölüm (1)”, “63.Cenaze (1)”, “64.Papağan (1)”, “65.Sözde kanun yasası (1)”, “66.Ayrımcılık yapan (1)”, “67.Fazla korumacı (1)”, “68.Hayalet (1)”, “69.Resmi yer (1)”, “70.Buz dolabı (1)”, “71.Cani (1)”, “72.Sıkı yönetim (1)”, “73.Müfettiş (1)”, “74.Tuhaf (1)”, “75.Balon (1)”, “76.İdare edemeyen (1)”, “77.Öğrenci düşmanı (1)”, “78.Elektirik (1)”, “79.Esrar (1)”, “80.Kural kitabı (1)”, “81.Sülük (1)”, “82.Atom bombası (1)”, “83.Çin işkencesi (1)”, “84.Egolu (1)”, “85.Disiplin kurulu (1)”, “86.Fazla sıkı (1)”, “87.Sorgusuz infaz (1)”, “88.Berbat (1)”, “89.İlgisiz (1)”, “90.Darbeci (1)”, “91.Sisi (1)”, “92.Tramp (1)”, “93.Odun (1)”, “94.Disiplinsiz (1)”.</p>
Toplam	67 olumlu metafor + 94 olumsuz metafor = 161

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin İHL idaresine ilişkin 161 metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforlardan 67’si olumlu iken, 94’ü olumsuzdur. Olumsuz olarak üretilen 94 metafor araştırmaya katılan öğrencilerin %65’i (268) tarafından, olumlu olarak üretilen 67 metafor ise öğrencilerin %35’i tarafından üretilmiştir. Okul idaresi ile ilgili, olumsuz olarak üretilen metaforlar içerisinde en fazla tekrarlananların “Gardiyen (32/%7,77)”, “Aşırı disiplinli (30/%7,28)” ve “Kötü (30/%7,28)” olduğu; olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde

ise "Aile (22/%5,34)", "İyi biri (14/%3,40)" ve "Disiplinli (7/%1,40)" olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre öğrencilerin ortalama üçte ikisinin (%65) İHL idaresine ilişkin olumsuz algıya sahip olduğu, ortalama üçte birinin ise olumlu algıya sahip olduğu görülmektedir. Belirlenen kategorilere ait örnek metafor ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

İdarecileri olumlu algılayan öğrenci ifadeleri: "İmam Hatip Lisesi idaresi 'hukuk sistemi' gibidir, çünkü Allah'a şükür çok adaletliler (395-12EÖ)".

"İmam Hatip Lisesi 'terazi' gibidir, çünkü öğretmen, öğrenci ve veli arasında dengeyi sağlar (406-12EÖ)."

"İmam Hatip Lisesi idaresi 'abi' gibidir. Çünkü hatalarımız olduğunda bizi güzelce uyurup affeder (68-9KÖ)".

İdarecileri olumsuz algılayan öğrenci ifadeleri: "İmam Hatip Lisesi idaresi 'cehennem' gibidir, çünkü her şey yasak, yürümeye korkuyoruz (6-9KÖ)".

"İmam Hatip Lisesi idaresi 'hapisane yönetimi' gibidir, çünkü bizim İmam Hatipli olduğumuzu söyleyerek herhangi bir eğlence veya sosyal etkinlik yapmamıza izin verilmeyip, baskı altında tutuluyoruz. Daha yaşımız genç ve biz de eğlenmek istiyoruz ama hep susturuluyor, bastırılıyor, kendi aramızda eğlenmemiz günah gibi görülüyor (278-12KÖ)".

"İmam Hatip Lisesi idaresi 'diktatör' gibidir, çünkü hep emir verilir. Fikir sorulmaz, yasaklar vardır (380-12KÖ)".

2.2. Bazı Kategorilere Göre Öğrencilerin İHL, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilere İlişkin Metaforik Algılarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin oluşturulan kategorilerin karşılaştırılması Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: İHL, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilere İlişkin Metaforik Algıların Karşılaştırılması

	Algı					
	Olumlu		Olumsuz		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
İHL	261	63,3	151	36,7	412	100
Öğretmen	319	77,4	93	22,6	412	100
İdareci	144	35,0	268	65,0	412	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin (412), %63,3'ü İHL'yi, %77,4'ü meslek dersi öğretmeni, %35'i okul idarecilerini olumlu algıladığı görülmektedir. Öğrencilerin %36,7'si İHL'yi, %22,6'sı meslek dersi öğretmeni, %65'i ise okul idaresini olumsuz algıladığı anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre, öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu algılarının diğerlerinden daha yüksek olduğu; okul idaresine ilişkin olumsuz algının ise çok daha fazla olduğu söylenebilir.

İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin oluşturulan kategorilerin cinsiyete göre karşılaştırılması Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Oluşturulan Kategorilerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	Algı												Toplam
	İHL		Öğretmen				İdareci						
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz					
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Erkek	108	78,3	30	21,7	110	79,7	28	20,3	81	58,7	57	41,3	18
Kız	153	55,8	121	44,2	209	76,3	65	23,7	63	23,0	211	77,0	274
Toplam	261		151		319		93		144		268		412

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %78,3'ünün İHL'ye ilişkin olumlu, %21,7'sinin olumsuz; meslek dersi öğretmenlerine ilişkin %79,7'si olumlu, %20,3'ü olumsuz; idarecilere ilişkin %58,7'sinin olumlu, %41,3'ünün olumsuz metafor ürettikleri görülmektedir. Kız öğrencilerin ise %55,8'inin İHL'ye ilişkin olumlu, %44,2'sinin olumsuz; meslek dersi öğretmenine ilişkin %76,3'ünün olumlu, %23,7'sinin olumsuz; idarecilere ilişkin %23'ünün olumlu, %77'sinin olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Bulgular erkek öğrencilerin (78,3) kız öğrencilere göre (55,8) İHL'ye ilişkin daha fazla olumlu metafor ürettiklerini; erkek ve kız öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine ilişkin birbirine yakın oranda (%79,7- %76,3) olumlu metafor ürettiklerini göstermektedir. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki en dikkat çekici fark okul idaresine karşı üretilen metaforlardadır. Kız öğrencilerin İHL idarecilerine karşı olumsuz metaforik algılarının (%77) erkeklere göre (%41,3) çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre erkek öğrencilerin kızlara göre İHL'ye ilişkin daha fazla olumlu algıya sahip oldukları; kız ve erkek öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine yakın oranda olumlu algıya sahip oldukları; kız öğrencilerin ise idarecilere karşı erkeklere göre daha olumsuz algıya sahip oldukları söylenebilir.

İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin oluşturulan kategorilerin sınıflara göre karşılaştırılması Tablo 6'de sunulmuştur.

Tablo 6: Oluşturulan Kategorilerin Sınıflara Göre Karşılaştırılması

Sınıf	Algı												Toplam
	İHL		Öğretmen				İdareci						
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz					
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
9. Sınıf	157	71,7	62	28,3	181	82,6	38	17,4	102	46,6	117	53,4	219
12. Sınıf	104	53,9	89	46,1	138	71,5	55	28,5	42	21,8	151	78,2	193
Toplam	261		151		319		93		144		268		412

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan 9. sınıf öğrencilerinin %71,7'sinin İHL'ye ilişkin olumlu, %28,3'ünün olumsuz; meslek dersi öğretmenlerine ilişkin %82,6'sının olumlu, %17,4'ünün olumsuz; idarecilere ilişkin %46,6'sının olumlu, %53,4'ünün olumsuz metafor

ürettikleri görülmektedir. 12. sınıf öğrencilerinin ise %53,9'unun İHL'ye ilişkin olumlu, %46,1'inin olumsuz; meslek dersi öğretmenlerine ilişkin %71,5'inin olumlu, %28,5'inin olumsuz; idarecilere ilişkin %21,8'inin olumlu, %78,2'sinin olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Bulgular 9. sınıf öğrencilerinin 12.sınıf öğrencilerine göre İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin daha fazla olumlu algıya sahip olduklarını göstermektedir. Başka bir deyiş ile, sınıf düzeyi ile olumlu algı arasında ters orantı vardır. Yine 12. sınıf öğrencilerinin okul idarecilerine karşı olumsuz metaforik algılarının (%78,2) 9. sınıf öğrencilerine göre (%53,4) daha fazla olduğu görülmektedir.

İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin oluşturulan kategorilerin mezun olunan ortaokula göre karşılaştırılması Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Oluşturulan Kategorilerin Mezun Olunan Ortaokula Göre Karşılaştırılması

Ortaokul	Algı										Toplam		
	İHL		Öğretmen				İdareci						
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
İHOO	79	73,1	29	26,9	94	87	14	13	56	51,9	52	48,1	108
Ortaokul	182	56,9	122	40,1	225	74	79	26	88	28,9	216	71,1	304
Toplam	261		151		319		93		144		268		412

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerden İHOO'dan mezun olanların %73,1'inin İHL'ye ilişkin olumlu, %26,9'unun olumsuz; meslek dersi öğretmenlerine ilişkin %87'sinin olumlu, %13'ünün olumsuz; idarecilere ilişkin %51,9'unun olumlu, %48,1'inin olumsuz metafor ürettikleri görülmektedir. Diğer ortaokullardan mezun olan öğrencilerin ise %56,9'unun İHL'ye ilişkin olumlu, %40,1'inin olumsuz; meslek dersi öğretmenlerine ilişkin %74'ünün olumlu, %26'sinin olumsuz; idarecilere ilişkin %28,9'unun olumlu, %71,1'inin olumsuz metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Bulgular İHOO'dan mezun olan öğrencilerin diğer ortaokullardan mezun olan öğrencilere göre İHL'ne, meslek dersi öğretmenine ve idarecilere ilişkin daha fazla olumlu algıya sahip olduklarını göstermektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

2018-2019 eğitim-öğretim yılında yapılan bu araştırma, İHL'de öğrenim gören 412 öğrencinin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin metaforik algılarının ortaya çıkarılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Doğrudan İHL ile ilgili metaforik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tespit edilen farklı lise türleri üzerine yapılan metafor çalışmalarında İHL'den örneklem alınmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen sonuçların İHL örneklemlerle metafor çalışmalarıyla karşılaştırılması mümkün olamamıştır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar örgün din eğitimindeki tespit edilen tek çalışma olan Taş'ın çalışması ile farklı çalışma grupları üzerine yapılan okul, idareci ve öğretmen metaforlarıyla tartışılmıştır. Bununla birlikte İHL öğrencileri üzerine yapılan farklı çalışmaların konuyla ilgili kısımlarından da istifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, İHL'ye ilişkin 140, meslek dersi öğretmenlerine ilişkin 147, idarecilere ilişkin 161 metafor ürettikleri görülmüştür. Öğrencilerin İHL, meslek dersi öğretmeni ve idarecilere ilişkin birbirinden farklı sayıda metafor ürettikleri anlaşılacak-

1252 | Tunçay Karateke, İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

tadır. Çok sayıda metafor üretilmesi öğrencilerin beklentilerinin, yaşamışlıkların ve amaçlarının birbirinden farklı olmasıyla açıklanabilir. Ürettikleri metaforların analiz edilmesi sonucunda, temelde olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplandığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ortalama üçte ikisi (%63,3) İHL'ye ilişkin olumlu (93) metafor üretirken, üçte biri (%36,7) ise olumsuz (47) metafor üretmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforların "Evimiz (33/%8,01)", "Aile (24/%5,83) ve "Kur'an Kursu (14/%3,40)" metaforlarının olduğu; olumsuz olarak en sık tekrarlanan metaforların ise "Ceza evi/hapishane (76/%18,45)", "Düz lise (12/%18,45)", "Kötü bir yer (6/%6)" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre öğrencilerin yarısından fazlasının İHL'ye ilişkin olumlu metaforik algıya sahip oldukları söylenebilir. Farklı çalışma grupları üzerine yapılan araştırmalarda okul kavramına ilişkin buna benzer bulgular elde edilmiştir.⁵² Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisinin İHL'ye ilişkin olumlu metafor üretmeleri, okullarına ilişkin olumlu bir imaja sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Aşlamacı'nın Türkiye geneli İHL öğrencileri ve öğretmenleri üzerine yaptığı çalışmasında öğrencilerin yarısından fazlasının (%55,2) İHL'de olmaktan memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁵³ Arpacı'nın yaptığı çalışmada da İHL'de öğrenim gören öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%92,2) İHL'yi severek okuduğu ve bundan mutluluk duyduğu tespit edilmiştir.⁵⁴

Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre İHL'yi daha fazla olumsuz algıladıkları görülmüştür. Bu bulgu Aşlamacı'nın çalışmasında kız öğrencilerin (%68,2), erkek öğrencilere göre (%53,8) kendilerini daha yüksek oranda İHL'ye ait hissettikleri bulgusu ile çelişmektedir.⁵⁵ Yine bu bulgu kız öğrencilerin erkeklere göre okula bağlılık düzeyinin daha fazla olduğu,⁵⁶ erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre okulu daha fazla "baskı yeri" olarak algıladığıyla⁵⁷ ilgili çalışma sonuçları ile de farklılık göstermektedir. İHL'de öğrenim gören kızların okullarını metaforik olarak olumsuz algılamaları, okul idaresinden kaynaklı (Bk. Tablo 4) olabileceği gibi farklı nedenlerden de kaynaklı olabilir. Bu konuyla ilgili farklı çalışmalara ihtiyaç vardır. Araştırmada elde edilen bir başka sonuç ise 12. sınıf öğrencilerinin İHL'ye ilişkin metaforik algıları 9. sınıf öğrencilerine göre daha olumsuzdur. Bu durum 12. sınıf öğrencilerinin okulda geçen 4 yıllık deneyimlerinin daha çok olumsuz olduğu şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın bir başka sonucu da, diğer ortaokullardan mezun olan öğrencilerin İHL algısı, İHOO'dan mezun olan öğrencilere göre daha olumsuzdur. Bu durum İHOO'nun programının, İHL'ye hazırlayıcı mahiyette olmasından kaynaklı olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin dörtte üçü (%77,4) meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu (98) metafor üretirken, beşte birlik kısmının (%22,6) ise olumsuz (49) metafor ürettikleri belirlenmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforların "İyi biri (34/%8,25)", "Abla-abi (32/%7,77)", "Aile (31/%7,52)", metaforlarının olduğu; olumsuz olarak en sık tekrarlanan metaforların ise "Kötü biri (10/%2,42)", "Diğer öğretmen (7/%1,70)", "Sıkıcı (6/%1,46)" şeklinde olduğu görülmüştür. Bu bulgu öğrencilerin büyük çoğunluğunun meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu metaforik algıya sahip oldu-

⁵² Balcı, *Metaphorical Images of Schol: School Perceptions of Students, Teachers and Parents From Four Selected Schools*, 130; Saban, "Okula İlişkin Metaforlar", 469-470; Nalçacı-Bektaş, "Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları", 244-245.

⁵³ İbrahim Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet* (İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2017), 45

⁵⁴ Önder Arpacı, *İmam Hatip Liselerinde Öğretmen-Öğrenci İletişimi ve Doyum Problemleri* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1997), 239.

⁵⁵ İbrahim Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet*, 49

⁵⁶ Gökhan Arartaman, *Ankara İli Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006), 92.

⁵⁷ Murat Özdemir, "Lise Öğrencilerinin Metaforik Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi", *Eğitim ve Bilim Dergisi* 37 (2012): 163.

ğunu göstermektedir. Farklı çalışma grupları üzerine yapılan araştırmalarda öğretmen kavramına ilişkin buna benzer bulgular elde edilmiştir.⁵⁸ Taş'ın 4. sınıf öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada öğrencilerin %87,18'i Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine ilişkin olumlu metafor üretmişlerdir.⁵⁹ Aşlamacı'nın yaptığı araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışları ile kendilerine örnek olduğunu, öğrencilerin yaklaşık yarısı öğretmenlerinin ders başarılarını değerlendirirken adil olduklarını belirtmişlerdir.⁶⁰ Aşlamacı'nın yaptığı bir başka araştırmada da İHL öğrencilerinin meslek dersi öğretmenlerine karşı tutumlarının ortanın üzerinde "yüksek" düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine karşı tutumu meslek derslerine karşı tutumunu da etkilemektedir.⁶¹ Bu nedenle öğrencilerin meslek dersi öğretmenleriyle ilgili algıları İHL'de verilen meslek derslerinin verimliliği açısından önemlidir.

Araştırmada meslek dersi öğretmenlerine ilişkin kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki oranlar birbirine yakın görülmüştür. Fakat 9. sınıflar, 12. sınıflara göre meslek dersi öğretmenine karşı daha olumlu bir algıya sahiptir. 12. sınıfların 9. sınıflara göre meslek dersi öğretmenlerini daha fazla olumsuz algılamaları, 12. sınıfların 4 yıl boyunca İHL'deki bütün meslek derslerini görmüş olmaları, dolayısıyla meslek dersleri öğretmenleriyle ilgili deneyimlerinin 9. sınıflara göre daha olumsuz olduğu şeklinde açıklanabilir. Nitekim Aşlamacı'nın yaptığı çalışmada İHL öğrencilerinin meslek dersi öğretmenlerine yönelik tutum puanlarının lise son sınıfa doğru anlamlı şekilde düştüğü görülmüştür.⁶²

İHOO'dan mezun olanların diğer ortaokullardan mezun olanlara göre daha olumlu algıya sahip oldukları görülmektedir. İHOO'dan mezun olan öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerine karşı daha olumlu algıya sahip olması, İHOO'nun programının İHL'deki öğretim programını destelemesinden kaynaklı olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte biri (%35) idarecilere ilişkin olumlu (67) metafor üretirken, üçte ikisinin (%65) ise olumsuz (94) metafor ürettikleri belirlenmiştir. Olumlu olarak üretilen metaforlar içerisinde en sık tekrarlanan metaforun "Aile (22/%5,34)", "İyi biri (14/%3,40)", "Disiplinli (7/%1,70)" metaforlarının olduğu; olumsuz olarak en sık tekrarlanan metaforların ise "Gardiyan (32/%7,77)", "Aşırı disiplinli (30/%7,28)", "Kötü (30/%7,28)" şeklinde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin oluşturduğu diğer metaforlarda "diktatör, baskıcı, polis, hapisane, hapisane müdürü, sert, baskıcı baba, mahkeme salonu, komutan, dedektif, askerlik" gibi baskı ifade eden metaforlar olması dikkat çekicidir. Bu veriler idarecilerin öğrencilerin yarından fazlası tarafından olumsuz olarak algılandığını; idarecilerin öğrencilerin zihninde baskı yapan eğitimci imajı bıraktığını göstermektedir. Farklı çalışma grupları üzerine yapılan araştırmalarda "okul müdürü" kavramına ilişkin olumsuz algıların olduğu görülmektedir. Balcı'nın yaptığı çalışmada, okul yöneticileri, disipline edici, otoriter, zarar verici, kaba ve duyarsız gibi mecazlarla tanımlanmıştır.⁶³ Karademir'in araştırma-

⁵⁸ Cerit, "Öğretmen Kavramı ile ilgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri", 706; Durmuş Ekiz-Zehra Koçyiğit, "Sınıf Öğretmenlerinin 'Öğretmen' Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi* 21/2 (2003): 449-453; Asiye, Toker Gökçe-Turgay, Bülbül, "Okul Bir İnsan Bedenidir: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Algılarına Yönelik Bir Metafor Çalışması", 81

⁵⁹ Hali Taş, "İlkokul öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları", 29-51.

⁶⁰ Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet*, 65, 68.

⁶¹ İbrahim Aşlamacı, "İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/1 (2017), 226.

⁶² Aşlamacı, "İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", 228.

⁶³ Balcı, *Metaphorical Images of Schol: School Perceptions of Students, Teachers and Parents From Four Selected Schools*, 133.

1254 | Tunçay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

sında öğrencilerin %50'ye yakını okul müdürlerinin nazik olmadığı yönünde görüş belirtmiştir.⁶⁴ Yalçın ve Erginer'in çalışmasında ise okul müdürüne yönelik öğrenci algılarında daha çok olumsuzluk unsurunun ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır.⁶⁵ Deniz'in öğretmen adayları üzerine yaptığı çalışmada ise, öğretmen adaylarının okul yönetimini olumsuz algıladıkları sonucuna varılmıştır.⁶⁶ Okul yöneticilerinin "okulun düzen ve disipliniyle ilgili her türlü tedbiri" alma ve eğitim öğretim faaliyetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütme görevlerini⁶⁷ uygulamaları sırasında, öğrencilerin algılarında olumsuz imaj bıraktığı söylenebilir. İHL'de bu oranın fazla olması, özellikle kız öğrenciler tarafından olumsuz algılanması (%77), İHL idarecilerinin görevlerini yaparken sergiledikleri tavırların kız öğrenciler tarafından olumsuz olarak görülmesinden kaynaklı olabilir. Konuyla ilgili olarak bir kız öğrencinin "İmam Hatip Lisesi idaresi 'cehennem' gibidir, çünkü her şey yasak, yürümeye korkuyoruz (6-9KÖ)" sözleri ile bir başka kız öğrencinin "İmam Hatip Lisesi idaresi 'hapisane yönetimi' gibidir, çünkü bizim imam hatipli olduğumuzu söyleyerek herhangi bir eğlence veya sosyal etkinlik yapmamıza izin verilmeyip, baskı altında tutuluyoruz.... (278-12KÖ)." sözleri anlamlıdır. Keyifli'nin yaptığı çalışmada İHL müdürlerinin değişime açık bireyler oldukları bulgusuna rağmen⁶⁸ Aşlamacı'nın yaptığı çalışmada öğrencilerin yarıya yakını ihtiyaç duyduğunda okul müdürü ile görüşemediğini, yarından fazlası okul idaresinin öğrencilerle ilgili karar alırken öğrencilerin görüşlerini almadığını, yaklaşık yarısı okul yönetimlerinin ilettikleri sorunları çözmeye çalışmadığını belirtmişlerdir.⁶⁹

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, İHL öğrencilerinin okullarına ve meslek dersi öğretmenlerine ilişkin metaforik algılarının olumlu yönde olduğu, fakat okul idarecilerine karşı metaforik algılarının olumsuz olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin idareci algıları üzerine farklı çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir. İHL idarecilerinin yönettikleri öğrenciler Z Kuşağı (2000 ve sonrası) olarak ifade edilen kuşakta yer almaktadır. Bu kuşak iletişim ve ulaşımdaki yeni teknolojileri kullanmaktadır. Önceki kuşaktan farklı olarak internetin içinde olduğu bir dünyaya doğmuş ve internetsiz bir dünyayı algılamamıştır. İletişimlerini genelde internet üzerinden yapmaktadırlar. Bundan dolayı yalnız yaşayabilmektedirler. Bu yaşam şekli onları önceki kuşaklara göre daha özgür kılmaktadır. Özelde İHL idarecilerinin, genelde bütün okul idarecileri öğrencilerinin yaşadıkları bu çağın özelliklerini dikkate alarak bir yönetim anlayışı geliştirmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acuner, H. Yusuf. "İmam Hatip Okullarında Din Eğitimi ve Sorunları". *Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları*. ed. Mustafa Köylü. 208-228. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2018.
- Alaylıoğlu, Ruşen - Oğuzkan, A. Ferhan. *Ansikopedik Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi, 1976.
- Arartaman, Gökhan. *Ankara İli Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006.

⁶⁴ Hüseyin Karademir, *İlköğretim Okullarında Okul Müdürlerine Ait İletişimin Öğrenciler Tarafından Algı Düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2008), 60.

⁶⁵ Mikail Yalçın- Aysun Erginer, "İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar 1", *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi* 1/2 (2012): 229.

⁶⁶ Deniz Örucü, "Öğretmen Adaylarının Okul, Okul Yönetimi ve Türk Eğitim Sistemine Yönelik Metaforik Algıları", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 20/3 (2014): 327.

⁶⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, "Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği", erişim: 31 Ağustos 2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm>.

⁶⁸ Şüfrü Keyifli, "İmam-Hatip Okulu Müdürlerinin Değişimi Yönetme Yeterliliği", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2019),185.

⁶⁹ Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet*, 50-51.

- Arpacı, Önder. *İmam Hatip Liselerinde Öğretmen-Öğrenci İletişimi ve Doyum Problemleri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1997.
- Aşlamacı, İbrahim, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2017.
- Aşlamacı, İbrahim. "İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/1 (2017):197-232.
- Aşlamacı, İbrahim. *Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam-Hatip Okulları*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014.
- Ayhan, Halis. *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014.
- Bakırcıoğlu, Rasim. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara:Anı Yayıncılık, 2012.
- Balci, Ayşe. *Metaphorical Images of Schol: School Perceptions of Students, Teachers and Parents From Four Selected Schools*. Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 1999.
- Budak, Selçuk. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara, Bilim ve Sanat, 2000.
- Buyrukçu, Ramazan *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2007.
- Büyükköztürt, Şener-Kılıç Çakmak, Ebru- Akgün, Özcan Erkan, Karadeniz, Şirin-Demirel, Funda. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2012.
- Cerit, Yusuf. "Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri". *Eğitim ve Bilim* 33/147 (2008): 3-13.
- Cerit, Yusuf. "Öğretmen Kavramı ile ilgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6/4 (2008): 693-712.
- Dey, Ian. *Qualitative Data Analysis*. London and New York: Taylor & Francis Group, 2005.
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. "Haftalık Ders Çizelgeleri". Erişim: 31 Ağustos 2019. https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_07/01154039_AIHL_Haftalik_Ders_Cizelgesi_2018-2019.pdf.
- Ekiz, Durmuş - Koçyiğit, Zehra. "Sınıf Öğretmenlerinin 'Öğretmen' Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 21/2 (2003): 439-458.
- Ergin, Osman. *Türkiye Maarif Tarihi*. İstanbul: Eser Matbaası, 1977.
- Ertürk, Ramazan. "İlköğretim Öğrencilerinin 'Öğretmen' Kavramına İlişkin Metforik Algıları". *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8/3x (2017): 1-15.
- Hayıt, Halil. "İmam-Hatip Liselerinin Dünü ve Bugünü". *Din Öğretimi Dergisi* 31 /Kasım-Aralık 1991): 10-35.
- Karademir, Hüseyin. *İlköğretim Okullarında Okul Müdürlerine Ait İletişimin Öğrenciler Tarafından Algı Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2008.
- Karpat, Kemal. *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller*. İstanbul: Afa Yayıncılık, 1996.
- Kaymakcan, Recep- Aşlamacı, İbrahim. "İmam-Hatip Liseleri Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme". *Değerler Eğitimi Dergisi* 9/22 (2011): 21-101.
- Keyifli, Şüfrü. "İmam-Hatip Okulu Müdürlerinin Değişimi Yönetme Yeterliliği". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2019): 167-187.
- Lakoff, George- Johnson, Mark. *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*, çev, Gökhan Yavuz Demir (İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2005.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği". Erişim: 31 Ağustos 2019. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180621-8.htm>.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliğinde Değişiklik". Erişim: 31 Ağustos 2019. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190209-5.htm>.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi". *Tebliğler Dergisi*, Mart 2007/2594. Erişim 13 Ekim 2018. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/589.pdf>.

1256 | Tunçay Karateke. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi ...

- Milli Eğitim Bakanlığı. "Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017-2018". Erişim: 31 Ağustos 2019. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_organ_egitim_2017_2018.pdf.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği". Erişim: 31 Ağustos 2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm>.
- Nalçacı, Ahmet - Bektaş, Fatih. "Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13/1 (2012): 239-258.
- Oğuz, Aytunga. "Öğretmen Adaylarına Göre Ortaöğretim Öğretmenlerini Temsil Eden Metaforlar". *Milli Eğitim Dergisi* 182 (2009): 36-56.
- Öcal, Mustafa. *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.
- Öcal, Mustafa. *İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994.
- Öcal, Mustafa. *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2017.
- Örücü, Deniz. "Öğretmen Adaylarının Okul, Okul Yönetimi ve Türk Eğitim Sistemine Yönelik Metaforik Algıları". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 20/3, (2014): 327-358.
- Özdemir, Gökhan Yavuz. "Çevirenin Önsözü", George Lakoff-Mark Johnson, *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2005.
- Özdemir, Murat. "Lise Öğrencilerinin Metaforik Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi". *Eğitim ve Bilim Dergisi* 37 (2012): 96-109.
- Parmaksızoğlu, İsmet. *Türkiye'de Din Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966.
- Patton, Michael Quinn. *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Thousand Oaks: Sage, 2002.
- Saban, Ahmet. "Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2004): 131-155.
- Saban, Ahmet. "Okula İlişkin Metaforlar". *Educational Administration: Theory and Practice* 55 (2008): 459-496.
- Taş, Halil. "İlkokul öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine İlişkin Metaforları". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23/1 (2019): 29-51.
- Taşgın, Adnan- İleritürk, Duygu- Köse, Erdoğan. "Ortaokul Öğrencilerinin "Türkçe Dersi" ve "Türkçe Öğretmeni"ne İlişkin Metaforları". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi* 7/1 (2018): 397-410.
- Toker Gökçe, Asiye- Bülbül, Turgay. "Okul Bir İnsan Bedenidir: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Algılarına Yönelik Bir Metafor Çalışması". *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4/1 (2014): 63-88.
- Tulunay Atas, Öznur. "Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları", *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2016): 78-93.
- Türk Dil Kurumu., *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 2011.
- Ünsür, Ahmet. *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Yalçın, Mikail- Erginer, Aysun. "İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar 1". *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi* 1/2 (2012): 229-256.
- Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.